

Smurtas – tai tikslingas fizinės jėgos ar galios naudojimas ar grasinimas panaudoti, nukreiptas tiek prieš save, tiek prieš kitą asmenį, tiek prieš grupę ar visuomenę ir sukkeliantis faktinę ar potencialią žalą asmens sveikatai, mirtį, vystymosi sutrikimus ar kitokią žalą. Pasaulio sveikatos organizacijos duomenimis, pasaulyje dėl smurto kiekvienais metais žūsta apie 1,6 mln. žmonių. Smurtas yra viena svarbiausių mirties priežasčių 15-44 metų amžiaus žmonių grupėje. Nuo smurto kenčia tiek vaikai, tiek seni žmonės, tiek moterys, tiek vyrai. Su smurtu susiduriama visoje visuomenėje – šeimose, mokyklose, darbovietėse, medicinos įstaigose, socialinėse institucijose.

Smurto priežastys

Pastaraisiais metais atlikti moksliniai tyrimai patvirtina nuostatą, kad smurtas – tai kompleksinis reiškiny. Įvairių veiksnių (biologinių, psichologinių, socialinių, kultūrinių) derinys lemia, ar konkrečioje šeimoje, bendruomenėje, visuomenėje susiformuos daugiau ar mažiau socialiai sveika aplinka. Smurtautoju ne gimstama, o tampama. Agresyvaus elgesio galima išmokti iš aplinkos įvairiais žmogaus gyvenimo amžiaus tarpsniais.

Smurto rūšys

- į save nukreiptas smurtas (savižudybės, piktnaudžiavimas psichoaktyviomis medžiagomis),
- tarpasmeninis smurtas (šeimoje, bendruomenėje),
- kolektyvinis smurtas (socialinis – teroristiniai aktai, politinis – karai ir panašūs smurtiniai konfliktai, ekonominis).

Smurto formos

- fizinis (mušimas, smogimas, stumdymas, spardymas, bet koks skausmo sukėlimas);
- psichologinis (pasityčiojimas, žodinis įžeidinėjimas, uėjimas, žeminimas, gąsdinimas, menkinimas, jausmų ignoravimas);
- seksualinis (išprievartavimas arba bandymas išprievartauti, vaiko panaudojimas pornografijai, lytinių organų demonstravimas);
- nepriežiūra.

Smurto pasekmės

Smurto poveikis yra tik neigiamas. Smurtas gimdo smurtą. Smurtas yra vienas iš rizikos veiksnių, sukeliančių sunkius psichikos ir elgesio sutrikimus.

Smurtas gali sukelti ne tik rimtas sveikatai trikdančias pasekmes (kūno sužalojimas, kaulų lūžiai, galvos smegenų sukrėtimai ir pan.), bet ir menkavertiškumo, bejėgiškumo, nesaugumo, nerimo, baimės, kaltės, gėdos, vienišumo jausmus, nepasitikėjimą savimi, neryžtingumą, liūdesį, priklausomybę nuo kitų nuomonės, taip pat save ir / ar kitus žalojantį elgesį.

Smurtą patyrusiems žmonėms kur kas dažniau kyla problemų dėl savikontrolės. Dažnai tokie žmonės menkai suvokia savo vertę, turi iškreiptą vertybių sistemą, prievartą suvokia kaip vienintelį žmonių santykių reguliavimo, problemų sprendimo būdą.

Mitai apie smurtą

Mitas: smurto aukos pačios provokuoja smurtą. Paprastai smurtautojas kaltina smurto auką dėl visų savo nesėkmių (blogo oro, sugedusio automobilio ir pan.). Smurtautojo agresyvūs veiksmai nepriklauso nuo nukentėjusio asmens elgesio. Smurto realybė yra ta, kad dėl smurto kaltas tik vienas žmogus – smurtautojas. Jis pats pasirinko šį santykių palaikymo ar problemos sprendimo būdą.

Mitas: smurtas būdingas socialinės rizikos šeimoms.

Smurtas gali vykti bet kurio visuomenės sluoksnio šeimoje, bet kurioje socialinėje grupėje, nepriklausomai nuo išsilavinimo ir pajamų. Smurtautojų socialinis statusas gali būti labai įvairus. Jie gali užimti labai atsakingas pareigas, turėti dideles pajamas, gali aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime, net socialiai remti kitus žmones.

Mitas: smurto priežastis – priklausomybė nuo alkoholio.

Alkoholizmas iš tiesų dažnai yra susijęs su smurtu, nes alkoholio vartojimas mažina gebėjimą kontroliuoti elgesį. Tačiau tarp smurtautojų yra ir asmenų, propaguojančių sveiką gyvenseną, neturinčių jokių žalingų įpročių. Net išsigydę nuo alkoholizmo dalis asmenų ir toliau smurtauja prieš savo artimuosius. Alkoholio vartojimas neatleidžia nuo atsakomybės už padarytus veiksmus.

Mitas: smurtautojas negali pasikeisti.

Iš tikrųjų agresyvaus elgesio keitimas yra labai ilgas ir sudėtingas procesas. Šiam tikslui sukurtos psichoterapinės, edukacinės programos, smurtinio elgesio keitimo metodikos, kuriomis siekiama išmokyti smurtautojus suvokti realias savo poelgių priežastis, mokytis susitarti be agresijos ir suprasti, kad nė vienas žmogus

neturi teisės išnaudoti kito žmogaus savo poreikiams tenkinti.

Mitas: vaikams reikalingas tėvas, net jei jis smurtauja.

Be abejojimo, vaikams reikalingi abu tėvai. Vaikai, gyvenantys šeimoje, kurioje smurtaujama, gali patys prašyti motiną palikti tėvą. Vaikai mieliau renkasi gyvenimą su seneliais, giminaičiais ir pan., kad išvengtų pažeminimo šeimoje. Tyrimų duomenimis, vyras smurtaujantis prieš savo žmoną, yra agresyvus ir vaikų atžvilgiu.

Pagalba smurtą patyrusiems asmenims

Svarbiausia – netylėkite, neužsisklęskite savyje ir neatsiribokite nuo visų. Nedelsdami kreipkitės pagalbos ir patarimo. Specializuota pagalba smurto aukoms teikiama psichologinės pagalbos telefonais, psichikos sveikatos centruose, medicininės pagalbos įstaigose, krizių, bendruomenės centruose, nakvynės namuose, pensionuose ir kt. Daugiau informacijos apie organizacijas, teikiančias pagalbą smurto aukoms, galima rasti interneto svetainėje:

www.vpsc.lt

Valstybinis psichikos sveikatos centras

www.vpsc.lt

Parko g. 15, Vilnius,
tel. (8 5) 249 99 75

Valstybinis psichikos sveikatos centras

SMURTAS – VISUOMENĖS SVEIKATOS PROBLEMA

Vilnius, 2010 m.